

23.4.2015

Dnro 2806/4/14

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Kirsti Kurki-Suonio

SOSIAALITYÖNTEKIJÄ MENETTELI LAINVASTAISESTI LAPSEN AVOHUOLLON SIIJOITUKSEN AIKANA

1 KANTELU

Kantelijat kirjoittivat ensimmäisen kantelukirjelmänsä eduskunnan oikeusasiamiehelle 21.3.2014. He arvostelivat erityisesti - - - sosiaalityöntekijän menettelyä perheen lastensuojelun asiakkuuteen liittyen. Asiakkuus koski kantelijoiden lasta. Kantelua ei otettu tuolloin tutkittavaksi, sillä lapsen huostaanotto oli samaan aikaan käsiteltävänä Hämeenlinnan hallinto-oikeudessa. - - - sosiaalitoimen menettelyä oli myös jo arvioitu Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston 17.2.2014 antamassa päätöksessä kantelijoiden tekemään hallintokanteluun.

Kantelijat kirjoittivat uudelleen oikeusasiamiehelle 12.6.2014 ja liittivät nyt kanteluunsa hallinto-oikeuden 15.5.2014 antaman päätöksen lapsensa huostaanotosta ja sijoittamisesta sijaishuoltoon. He arvostelivat edelleen - - - sosiaalityöntekijää ja johtavaa sosiaalityöntekijää. Asia otettiin käsiteltäväksi, koska kantelu antoi aiheita tapahtuneen lähempään tarkasteluun ja uudelleen arvioimiseen siitä huolimatta, että aluehallintovirasto oli jo tutkinut asian. Kysymys oli erityisesti lastensuojelun menettelyn arvioimisesta lapsen avohuollon sijoituksen aikana. Tämä sijoitus alkoi 7.1.2013 ja jatkui 30.9.2013 asti, jolloin lapsi sijoitettiin kiireellisellä sijoituksella toiseen lastenkotiin.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumat pääpiirteittäin

Lapsi on noin viisivuotiaana ulkomailta adoptoitu lapsi. Adoption vahvistamisella oikeudellisista vanhemmista oli tullut lapsen huoltajia välittömästi lain nojalla. Lapsi on erityisnuori, jolla on kantelun mukaan todettu neurologisia erityisvaikeuksia, kognitiivisen kehityksen laaja-alaisia vaikeuksia, vaikeuksia tarkkaavaisuuden ja oman toiminnan ohjauksen alueella sekä dyspraksia.

Lapsen tultua murrosikään hänen käytökseensä tuli rajattomuutta siinä määrin, että vanhemmat eivät voineet enää pitää häntä kotona. Hänet sijoitettiin viisitoistavuotiaana kiireellisesti ensin kahden kuukauden ajaksi (mukana kiireellisen sijoituksen jatkamispäätös) ja noin kahden viikon kuluttua ensimmäisen kiireellisen sijoituksen päätyttyä uudella päätöksellä vielä kuukaudeksi. Tämän jälkeen vanhemmat ja lastensuojelu päätyivät yhdessä avohuollon sijoitukseen. Avohuollon sijoitusta jatkettiin yhteensä kolmella päätöksellä, pisimmillään kolmeksi kuukaudeksi. Kaikkiaan lapsi oli sijoitettuna avohuollon tukitoimin 7.1.–30.9.2013 välisen ajan.

Vanhempien mukaan lapsen käytökseen ja kasvatukseen liittyneet ongelmat olivat suurelta osin seurausta kantelijan isän ja tämän vaimon (jäljempänä *isovanhempien*) menettelystä. Kantelun mukaan vanhempien ja isovanhempien välit olivat olleet huonot jo pidempään. Tilanne alkoi kantelun mukaan kuitenkin kärjistyä lapsen tultua murrosikään. Isovanhempien kerrottiin kantelussa aloittaneen lapsen voimakkaan taivuttelun omalle puolelleen ja omia vanhempiaan vastaan. Tilanne johti kantelun mukaan vanhempien ja isovanhempien täydelliseen välirikoon.

Tilanne vaikeutui vielä entisestään, kun lapsi sijoitettiin kodin ulkopuolelle. Tähän vaikuttivat erilaiset tapahtumat, joita kantelussa on kuvattu. Kantelijat kertoivat vaatineensa, ettei lapsi olisi missään yhteydessä isovanhempiensa. Sosiaalityöntekijä oli kuitenkin sitä mieltä, että isovanhemmat olivat lapselle tärkeitä ja ettei heidän yhteydenpitoaan lapsenlapsensa tulisi rajoittaa. Kantelun mukaan vähitellen lapsen asioita alettiin hoitaa ennemminkin isovanhempien kuin hänen omien huoltajiensa kanssa. Vanhemmat kokivat tulleen lapsensa asiassa kokonaan syrjäytetyiksi niin, ettei edes heidän yhteydenottopyyntöihinsä vastattu. Heidän mielestään sosiaalityöntekijä oli vastuussa tapahtuneesta. Heidän mielestään sosiaalityöntekijää olisi tullut vaihtaa, mutta näin ei ollut tapahtunut.

3.2

Rajaukset ja tutkittava kysymys

Lapsen huostaanotosta on päätetty hallinto-oikeudessa lainvoimaisesti. Minulla ei ole aihetta puuttua lainvoimaiseen päätökseen.

Kiireellisten sijoitusten osalta totean seuraavaa. Lastensuojelulain mukaan kiireellinen sijoitus on ensisijaisesti tarkoitettu tilanteisiin, joissa lapsi on välittömässä vaarassa tai sijoitukselle on muutoin kiireellinen pakottava tarve. Kiireellinen sijoitus mahdollistaa viranomaisen välittömän puuttumisen huoltajien oikeuksiin ja puuttumisen rajoitustoimenpitein lapsen perusoikeuksiin lastensuojelulain 38 §:n tarkoittamissa rajoissa. Huoltajien ja lapsen oikeusturva edellyttää, ettei kiireellistä sijoitusta käytetä laajemmin tai muihin kuin lain mukaisiin tarkoituksiin. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoi mm. ratkaisussaan *K & T vs. Suomi* 12.7.2001, että silloin kiireellisenä huostaanottona laissa määritelty toimenpide edellytti ennalta arvaamatonta tilannetta, jossa oli välttämätöntä poiketa säännönmukaisesta huostaanotosta ja jossa kiireelliseen menettelyyn oli lapsen suojelemiseksi välttämätöntä ryhtyä. Käsitykseni mukaan sanottu koskee myös kiireellistä sijoitusta. Katson edelleen, että ennalta arvaamattoman tilanteen ratkaisemiseksi tehty kiireellinen sijoitus tulee myös päättää niin pian kuin mahdollista.

Lapsi oli kiireellisesti sijoitettuna lähes yhtäjaksoisesti 28.9.2012–9.1.2013 eli noin kolme kuukautta. Sijoitusten välillä oli kahden viikon jakso 27.11.–10.12.2012, jolloin kiireellinen sijoitus ei ollut voimassa. Avohuollon sijoitus myös päättyi 30.9.2013 alkaneeseen kiireellisen sijoitukseen.

Lapsen kiireellisistä sijoituksista on selvityksen valossa tehty lain edellyttämät päätökset, joista huoltajilla on ollut mahdollisuus valittaa hallinto-oikeuteen. En siksi katso, että minulla olisi aihetta puuttua näiden kiireellistä sijoitusta koskevien päätösten perusteisiin. Ne eivät myöskään ole olleet kantelun kohteena. Kiinnitän kuitenkin vastaisen varalle - - - lastensuojelun huomiota kiireellisen sijoituksen ja sen jatkumisen lain mukaisiin edellytyksiin ja kiireellisen sijoituksen vaikutuksiin asianosaisten perus- ja ihmisoikeuksien kannalta. Näkemykseni saatetaan - - - terveys- ja sosiaalijohtajan tietoon.

Totean edelleen, että - - - lastensuojelun viranomaisen on kiireellisten sijoitusten aikana käyttänyt sille lastensuojelulain 38 §:n 4 momentin mukaista oikeutta päättää lapsen asioista kiireellisen sijoituksen edellyttämässä laajuudessa siten kuin lastensuojelulain 45 §:ssä on säädetty. Minulla ei ole aihetta epäillä toimenpiteitäni edellyttävää lainvastaisuutta siltä osin, kun lastensuojelussa on käytetty päätösvaltaa kiireellisten sijoitusten aikana.

Kantelun perusteella on kuitenkin aihetta arvioida tarkemmin - - - lastensuojelun menettelyä päätettäessä lapsen asioista avohuollon sijoituksen aikana.

Aluehallintovirasto arvioi - - - lastensuojelun menettelyä avohuollon sijoitusten aikana kantelijoiden hallintokantelun johdosta 17.2.2014 antamassaan päätöksessä. Asiaa arvioitiin erityisesti lapsen ja tämän läheisten välisen yhteydenpidon näkökulmasta. Aluehallintovirasto kiinnitti huomiota siihen, ettei lapsen yhteydenpitoa isovanhempiin eikä vanhempiin ollut rajoitettu avohuollon sijoituksen aikana. Aluehallintovirasto ei katsonut olleen aihetta toimenpiteisiin. Se kiinnitti kuitenkin - - - lastensuojelun työntekijöiden huomiota *"hallintolain mukaiseen hyvän hallintomenettelyn ja laadultaan hyvän sosiaalihuollon edellyttämään viranhaltijan neuvonta- ja palvelutavoitteeseen, johon sisältyy myös velvollisuus vastata tiedusteluihin"*.

3.3

Avohuollon sijoituksen aikana tehdyt asiakassuunnitelmat ja tärkeät tapaamiset

Lapsen avohuollon sijoituksen aikana on selvityksen mukaan pidetty asiakassuunnitelman neuvottelut 12.3.2013 ja 26.6.2013. Lapsen, vanhempien, sosiaalityöntekijöiden ja sijaishuoltopaikan ohjaajan tapaaminen perusturvakeskuksessa 7.1.2013 on jossakin yhteydessä merkitty asiakassuunnitelman neuvotteluksi, mutta se on kirjattu selvityksen perusteella vain asiakaskertomukseen, eikä sitä ole nimetty asiakassuunnitelman neuvotteluksi. Tuossa tapaamisessa päätettiin lapsen kiireellisen sijoituksen muuttamisesta avohuollon sijoitukseksi, mistä on tehty päätös samana päivänä. Toinen merkittävä tapaaminen, joka ei ollut asiakassuunnitelman neuvottelu, oli tapaaminen lapsen, isovanhempien ja sosiaalitoimen kesken 8.8.2013. Siihen osallistui myös vanhempien asiamies.

Tapaaminen 7.1.2013

Vanhemmat olivat kyseisessä tammikuun alun tapaamisessa vuonna 2013 yksiselitteisesti sitä mieltä, ettei lapsi voi muuttaa kiireellisten sijoitusten päätyttyä kotiin. Osapuolten kesken päädyttiin avohuollon sijoitukseen, mikä selvityksen mukaan sopi myös lapselle.

Vanhempien ja lapsen yhteydenpidosta on asiakaskertomukseen kirjattu seuraavasti: *"Kotilomia ja tapaamisia ei nyt ole, koska vanhemmat kokevat yhteydenpidon [lapsen] liian vaikeaksi. [Lapsi] voi tulla kotilomalle sitten kun kokee kotona olevan jotain hyvää."*

Vanhemmat kirjoittivat oikeusasiamiehelle vetäytyneensä yhteydenpidosta, koska isovanhemmat mustamaalasivat jatkuvasti heitä ja heidän kotiolojaan. Heidän mielestään isovanhempien ja vanhempien välisen ristiriidan sietäminen ei ollut lapsen edun mukaista.

Asiakassuunnitelma 12.3.2013

Avohuollon sijoitusta koskevassa asiakassuunnitelman neuvottelussa maaliskuussa 2013 olivat paikalla vanhemmat, lapsi, - - - lastensuojelun sosiaalityöntekijät ja sijoituspaikan henkilökunnan edustaja. Neuvottelussa sovittiin puhelimitse tapahtuvasta yhteydenpidosta vanhempien ja lapsen välillä. Vanhemmat eivät hyväksyneet isovanhempien lapselle ostamaa puhelinta eivätkä liittymää eivätkä myöskään vierailuja isovanhempien luokse. Neuvottelussa

sovittiin, että lapsi pitää yhteyttä isovanhempiin muulla tavoin puhelimitse, ja että isovanhempia oli mahdollista tavata samalla paikkakunnalla, missä avohuolloyksien sijoituspaikka oli. Näin oli menetelty jo kerran aiemminkin. Isovanhemmat eivät kuitenkaan vierailleet sijoituspaikassa.

Asiakassuunnitelma 26.6.2013

Kesäkuussa asiakassuunnitelman neuvotteluissa olivat paikalla lapsi, hänen vanhempansa ja heidän asianajajansa, sijoituspaikan edustajat, vs. johtava sosiaalityöntekijä ja toinen - - - lastensuojelun sosiaalityöntekijä. Johtava sosiaalityöntekijä kyseenalaisti asiakassuunnitelman valossa huoltajien käsityksiä lapsen hoidosta ja kasvatuksesta. Vanhemmat mm. vastustivat palautejuomien käyttöä lapsen soutuharjoitusten jälkeen. Johtava sosiaalityöntekijä aikoi asiakassuunnitelman mukaan selvittää asiaa tarkemmin lapsen soutuvalmentajalta.

Sijoituspaikassa arvosteltiin isovanhempien vilkasta yhteydenpitoa lapseen ja arvioitiin sen vaikutusten poikaan olleen huonoja. Yhteydenpidon nähtiin esimerkiksi lisänneen lapsen levottomuutta. Isovanhemmat soittelivat suunnitelman mukaan sijoituspaikkaan useita kertoja päivässä eivätkä pitäytyneet heille annetussa soittoaikassa. He antoivat selvityksen mukaan myös lapselle rahaa käynneillään, minkä avohuolloyksien sijoituspaikan edustajat sanoivat vaikeuttavan heidän tehtävänsä lapsen rahankäytön ohjaamisessa.

Vanhemmat toivoivat lapselle aikaa rauhoittua ja miettiä, mitä hän todella itse haluaa. Vanhemmat toivoivat myös, että sijoituspaikkana olleella ryhmäkodilla olisi kasvatusrauha.

Suunnitelmaan kirjattiin, että isovanhempien, sosiaalityöntekijöiden ja sijoituspaikan henkilökunnan edustajien kanssa järjestetään erillinen palaveri, johon myös lapsella oli oikeus osallistua. Palaverin tarkoituksena oli paremman yhteyden luominen sijoituspaikan ja isovanhempien välillä.

Suunnitelmasta ilmeni myös, että sijoituksen jatkuminen avohuolloyksien sijoituksena tuli arvioida syksyllä uudelleen ja että huostaanotto oli varteenotettava vaihtoehto. Arviointiosiossa myös epäiltiin sijoituspaikan henkilökunnan ja vanhempien näkemystä siitä, että yhteydenpito isovanhempiin oli lapsen kannalta haitallista.

Isovanhemmat olivat olleet ennen palaveria suoraan yhteydessä sosiaalityöntekijään ja arvostelleet avohuolloyksien sijoituspaikkana ollutta ryhmäkotiä.

Asiakassuunnitelmasta ilmeni vielä, että isovanhemmat olivat mahdollisesti jo vierailleet myös sijaishuoltopaikassa. Sijoituspaikan kuukausiraportin mukaan lapsi oli vierailut sosiaalityöntekijän luvalla isoisän puolison sukulaisten luona. Isä ei ollut lupaa antanut, mutta luvan oli antanut johtava sosiaalityöntekijä. Kesäkuun kuukausiraportin mukaan isovanhemmat olivat vierailleet avohuolloyksien sijoituspaikassa.

Sijoituspaikassa oli arvosteltu isovanhempien aktiivista puuttumista lapsen elämään ja kasvatukseen. Tämän vuoksi sovittiin pelisääntöjen luomisesta isovanhempien kanssa erillisessä tapaamisessa. Sijoituspaikasta esitettiin toive, ettei lapsi osallistuisi neuvotteluun. Koska asia liittyi olennaisesti lapseen, sosiaalityöntekijät pitivät hänen läsnäolonsa tarpeellisenä. Kannanottoa oli perusteltu Valviran valvontaohjelmalla. Neuvottelussa ohjelmaa siteerattiin seuraavasti: *"Mitä tärkeämmästä lapsen elämään liittyvästä asiasta on kysymys, sitä enemmän painoarvoa lapsen mielipiteelle on annettava punnittaessa eri ratkaisuvaihtoehtoja"*.

Asiakassuunnitelmasta ei käynyt ilmi, että lapsen huoltajien kantaa asiaan olisi kysytty.

Neuvottelu 8.8.2013

Sovituksessa neuvottelussa olivat paikalla lapsen ja isovanhempien lisäksi sijoituspaikan edustaja, - - - sosiaalitoimi, isovanhemmat ja vanhempien oikeusavustaja. Muistio palaverista oli oikeusasiamiehelle tehdyn kantelun liitteissä. Nähdäkseni sitä ei ollut - - - aluehallintovirastolle lähetettyjen liitteiden joukossa. Sosiaalityöntekijän allekirjoittamassa lausunnossa, joka oli päivätty 15.8.2013, oli kuitenkin viitattu 8.8.2013 olleeseen tapaamiseen.

Ennen tapaamista sosiaalityöntekijät tapasivat lapsen henkilökohtaisesti. He käyttivät Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston, Valviran laatimaa kysymysrunkoa ”*Kysymyksiä keskusteluun kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen kanssa*”. Asiakirjoista ei käy ilmi, oliko keskusteluun pyydetty huoltajien suostumusta tai perusteluja sille, miksi suostumusta ei voitu pyytää tai miksi asiassa tuli toimia vastoin huoltajien kantaa.

Palaverissa vs. johtava sosiaalityöntekijä ja isovanhemmat arvostelivat yhdessä sijoituspaikan käytäntöjä. Sijoituspaikan edustajat toivoivat isovanhempien yhteydenpidon hillitsemistä. Tapaamisesta tehtyyn muistioon kirjattiin kuitenkin tapaamisen tuloksena, ettei isovanhempien yhteydenpidolle asetettu mitään rajoituksia. Muistion mukaan vanhempien asiamies oli vastustanut tätä järjestelyä nimenomaisesti.

Muistion mukaan lapsen huostaanottoa ja sijoituksen muuttamista alettiin valmistella. Sekä lapsi että isovanhemmat toivoivat sijoituspaikan vaihtamista. Muistiossa todetaan: ”*Sosiaalityöntekijän mukaan huostaanotto on nykyisessä tilanteessa ainoa mahdollisuus, koska vanhemmat eivät ota [lasta] takaisin kotiin ilman ehtoa, että [lapsi] katkaisisi yhteydenpidon isovanhempiinsa.*” Sosiaalityöntekijän mukaan ”*isovanhemmat ovat [lapselle] läheisiä ja tärkeitä ja he ovat pitäneet [lapseen] yhteyttä koko sijoituksen ajan*”.

Tilaisuudessa oli sovittu tutustumisesta uuteen sijoituspaikkaan seuraavalla viikolla isoisän kyydityksellä.

Vanhemmat olivat toimittaneet sosiaalitoimelle 19.8.2013 päivätyt kirjalliset kommenttinsa palaverista. Niissä oudoksuttiin sosiaalityöntekijän päätöstä tukea isovanhempien ja lapsen välistä yhteydenpitoa, vaikka huoltajat vastustivat sitä. Vanhempien mielestä lapsi ei pystynyt muodostamaan omia näkemyksiään vapaasti ilman isovanhempien vaikutusta.

Vanhemmat arvostelivat myös sitä, ettei heille kerrottu lapsen sijoituspaikan muuttamisesta mitään ennen tämän muuttoa. Muutto tapahtui oikeusasiamiehelle tehdyn kantelun liitteiden mukaan 30.9.2013. Samana päivänä tehtiin päätös lapsen kiireellisestä sijoittamisesta uuteen paikkaan.

3.4

Lapsen ja lastensuojeluviranomaisen oikeudellinen asema avohuollon aikana

Huoltajien tehtävistä on säädetty laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Sen mukaan huoltajalla on oikeus päättää lapsen hoidosta, kasvatuksesta, asuinpaikasta sekä muista henkilökohtaisista asioista. Huoltajat myös edustavat lasta, ellei laissa ole toisin säädetty. Ennen päätöksentekoa huoltajien tulee keskustella asiasta lapsen kanssa, jos se on lapsen ikään ja kehitystasoon nähden mahdollista. Lapsen näkemykset ja toiveet tulee ottaa huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla (4 §).

Lastensuojelulain mukaan avohuollon tukitoimien tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä ja tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatustaitoja ja -mahdollisuuksia (34 §:n 2 mom.). Avohuollon tukitoimia toteutetaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä lapsen ja

vanhempien, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa (34 §:n 3 mom.).

Lastensuojelulain mukaan sosiaalihuollon toimielimelle siirtyy *huostaanotossa* oikeus päättää lapsen olinpaikasta sekä hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta ja näiden toteuttamiseksi tarpeellisesta opetuksesta ja terveydenhuollosta (45 §). Lastensuojelulaissa määritelty viranhaltija tai laitoksen johtaja voi myös päättää lapsen yhteydenpidosta vanhempiin tai muihin hänelle läheisiin ihmisiin lastensuojelulaissa tarkemmin määrättyllä tavalla (62–63 §, 45 §:n 2 mom.). Näitä lapsen huoltoon kohdistuvia oikeuksia toimielimellä on oikeus käyttää myös kiireellisen sijoituksen aikana siinä määrin kuin kiireellisen sijoituksen tarkoitus edellyttää (38 §:n 4 mom.).

Avohuollon sijoitus ei siten vaikuta huoltajien oikeudelliseen asemaan. Huoltajilla on avohuollon sijoituksen aikanakin oikeus päättää lapsen henkilökohtaisista asioista, asumisesta, kasvatuksesta, mukaan lukien lapsen suhteesta hänelle läheisiin ihmisiin (laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, jälj. *lapsenhuoltolaki* 4 §). Lastensuojeluviranomaisella ei siis ole oikeutta päättää näistä asioista, ellei lasta ole sijoitettu kiireellisesti tai otettu viranomaisen huostaan.

Lapsen mielipiteen selvittäminen ja ottaminen huomioon on ensisijaisesti huoltajien asia, kuten edellä ilmeni. Lastensuojelun asiakkuuden aikana on tärkeää, että myös lapsen mielipide selvitetään ja otetaan huomioon. Lapsen tapaamisesta on lastensuojelulaissa säädetty erikseen.

Lastensuojelulain 29 §:n mukaan lasta on tavattava riittävän usein asiakassuunnitelmaan tarkemmin kirjattavalla tavalla. Lapsen tapaamisessa on pyrittävä yhteistoimintaan huoltajan kanssa. Säännöksen 3 momentissa on säädetty niistä edellytyksistä, joiden vallitessa sosiaalityöntekijä voi tavata lasta ilman huoltajan suostumusta. Syyt tällaiseen menettelyyn on kirjattava lapsen asiakirjoihin. Tällöinkin huoltajalle tulisi ilmoittaa tapaamisesta. Poikkeuksena on tilanne, jolloin ilmoittaminen olisi selvästi lapsen edun vastaista.

3.5

Oikeudellinen arvio

- - - lastensuojelun menettely muuttui selvityksen valossa lapsen avohuollon sijoituksen aikana (7.1.–30.9.2013). Maaliskuun neuvotteluissa vanhemmilla, jotka olivat siis lapsen huoltajia, oli neuvottelusta laaditun asiakassuunnitelman mukaan melko passiivinen rooli, mutta asiakassuunnitelman linjauksissa ei nähdäkseen kuitenkaan ollut havaittavissa mitään ristiriitaa huoltajien esittämien näkemysten kanssa.

Kesäkuussa pidetyssä asiakasneuvottelussa sosiaalityöntekijä linjasi asiakassuunnitelman mukaan lapsen asioita vanhempien ja samalla huoltajien näkemyksistä riippumatta. Hän mm. kyseenalaisti heidän näkemyksensä siitä, ettei heidän lapsensa tulisi käyttää palautejuomia urheiluharjoitusten jälkeen. Huoltajilla oli lapsenhuoltolain mukaan kuitenkin oikeus päättää lapsensa huolenpidosta (4 §).

Lisäksi samassa neuvottelussa sosiaalityöntekijä päätti isovanhempien kanssa järjestettävästä erillisestä tapaamisesta, johon vanhempia ja huoltajia ei pyydetty lainkaan mukaan. Kuitenkin päätösvalta niistä asioista, joista tapaamisessa haluttiin neuvotella, oli nähdäkseen edelleen huoltajilla, koska lasta ei ollut otettu huostaan tai sijoitettu kiireellisesti.

8.8.2013 järjestetyssä tapaamisessa sosiaalityöntekijä toimi selvityksen mukaan itsenäisesti vanhemmista ja huoltajista riippumatta. Huoltajat tosin olivat tapaamisesta laaditun muistion mukaan edustettuina asiamiehensä välityksellä. Sosiaalityöntekijä päätti kuitenkin lapsen ja

isovanhempien välisestä yhteydenpidosta jopa vastoin huoltajien asiamiehen nimenomaista vastustusta. Lainmukainen päätösvalta oli tässä vaiheessa kuitenkin yksin vanhemmilla, jotka olivat lapsen huoltajia.

Samasta syystä sosiaalityöntekijän ei käsittäkseni olisi myöskään tullut suunnitella lapsen sijoituspaikan muuttamista ilman huoltajien myötävaikutusta, kuten samasta tapaamisesta laaditun muistion mukaan tapahtui. Vain huoltajilla oli tuolloin oikeus päättää lapsen asuinpaikasta. Vasta kun lapsen kiireellisestä sijoittamisesta oli 30.9.2013 tehty päätös, päätösvalta lapsen olinpaikasta siirtyi - - - sosiaalihuollon viranomaiselle ja silloinkin vain siinä määrin kuin kiireellisen sijoituksen tarkoituksen toteuttaminen sitä edellytti.

Aluehallintoviraston 17.2.2014 antamassa päätöksessä on kiinnitetty huomiota siihen, ettei isovanhempien ja lapsen yhteydenpitoa ollut sosiaaliviranomaisen tai sijoituspaikan johtajan toimesta rajoitettu päätöksin. Lastensuojelulaki estääkin rajoitustoimenpiteiden kohdistamisen avohuollon tukitoimin sijoitettuihin lapsiin. Aluehallintoviraston päätöksessä oli kiinnitetty myös huomiota siihen, että lapsen mielipiteet ja toiveet oli selvitetty ja otettu huomioon lastensuojelulain 20 §:n mukaisesti.

Käsitykseni mukaan aluehallintoviraston päätöksessä ei ollut kuitenkaan kiinnitetty riittävästi huomiota siihen, ettei kunnan sosiaalihuollon viranomaisella ole oikeutta sivuuttaa huoltajan oikeutta päättää huollossaan olevan lapsen henkilökohtaisista asioista lapsenhuoltolain 4 §:n mukaisesti. Viranomaiselle huostaanoton yhteydessä siirtyvästä päätösvallasta on säädetty lastensuojelulain 45 §:ssä.

Aluehallintoviraston päätöksessä ei myöskään ollut kiinnitetty huomiota siihen, miten lastensuojelulain 29 §:n mukaan tulee menetellä lapsen ja sosiaalityöntekijän keskinäisessä tapaamisessa.

Selvityksen valossa näyttää myös siltä, ettei lapsen ja sosiaalityöntekijöiden keskinäiseen tapaamiseen 8.8.2013 ollut pyydetty huoltajien suostumusta eikä asiakirjoihin ollut kirjattu syytä tähän, kuten lastensuojelulain 29 § olisi edellyttänyt. Asiakirjoista ilmenee, että vanhemmat tiesivät tapaamisesta isovanhempien kanssa ja lapsen osallistumisesta siihen. Nähdäkseni niistä ei kuitenkaan käy ilmi se, että lasta kuultiin henkilökohtaisesti ennen varsinaista tapaamista. Selvityksestä ei myöskään käynyt ilmi, oliko lapsen osallistumiselle 8.8.2013 pidettyyn neuvotteluun huoltajien suostumus. Asiassa ei voitane kuitenkaan sulkea pois sitä mahdollisuutta, että selvitys on tältä osin puutteellinen.

Kantelussa tehtiin väitteitä myös huoltajien sivuuttamisesta tietojen antamisessa lapsesta ja muunkin yhteydenpidon laiminlyömisestä vanhempiin ja huoltajiin. Kantelun mukaan sosiaalityöntekijä hoiti elo- ja syyskuussa 2013 lapsen asioita isovanhempien kanssa ilmoittamatta niistä lapsen laillisille huoltajille. Huoltajien sivuuttaminen avohuollon tukitoimin sijoitetun lapsen asioita hoidettaessa on käsitykseni mukaan lähtökohtaisesti lastensuojelulain ja lapsenhuoltolain vastaista. Aluehallintovirasto kiinnitti päätöksessään - - - lastensuojelun työntekijöiden huomiota asiakkaiden viesteihin vastaamiseen. Minulla ei sen vuoksi ole aihetta enempiin toimenpiteisiin tältä osin.

Johtopäätös

Katson - - - kaupungin sosiaalityöntekijän menetelleen lain vastaisesti lapsen avohuollon sijoituksen aikana. Sosiaalityöntekijä puuttui selvityksen mukaan oikeudettomasti huoltajien oikeuteen päättää lapsen huolenpidosta ja kasvatuksesta sekä muista henkilökohtaisista olosuhteista, kuten yhteydenpidosta lapselle läheisiin ihmisiin.

Totean vielä tässä yhteydessä, ettei laillisuusvalvojan tehtäviin kuulu sen arvioiminen, oliko lapsen ja isovanhempien yhteydenpidon tukeminen sinänsä lapsen edun kannalta suotavaa vai ei. Asiassa on tullut ratkaista vain se, oliko tapahtunut menettely lain mukaista tuolloin vallinneissa olosuhteissa.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.5 esittämäni käsityksen sosiaalityöntekijän tietoon. Lähetän päätökseni tässä tarkoituksessa hänen tiedokseen. Päätös lähetetään tiedoksi myös - - - kaupungin terveys- ja sosiaalijohtajalle.

Päätös lähetetään tiedoksi myös Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastoon.

Tämä päätös salassa pidettävä, sillä se perustuu tietoihin, jotka ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan mukaan salassa pidettäviä. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 23 §:n 2 momentin mukaan asianosainen taikka hänen edustajansa tai avustajansa ei saa ilmaista sivulliselle asianosaisaseman perusteella saatuja salassa pidettäviä tietoja, jotka koskevat muita kuin asianosaista itseään.

- - -